

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 51.

Koosolek 7. oktoobril 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Koosolek kell 11 e. l.

Kokku on tulnud 41 nõunikku: J. Rein-
tam, H. Pöögelman, J. Koort, J. M. Ain-
son, P. Pöld, J. Sihver, J. Lehman, Ar.
Vallner, O. Strandmann, J. Anvelt, K. Ast,
A. Kohver, J. Temant, J. Kukk, K. Parts,
K. Saral, A. Birk, A. Podrätshik, Piip,
J. Ümarik, A. Ennemuist, A. Leetsmann,
H. Raudsepp, Juh. Januson, Joh. Kurvits,
Masik, R. Jaska, J. Raamot, Hans Roos,
M. Martna, H. Kruus, Jul. Seljamaa, J.
Treial, A. Veiler, H. Reiman, T. Laur,
Victor Neggo, J. Kalm, H. Pöhl, H. Kask,
J. Kärner.

Juhatab A. Vallner.

Protokolli kirjutab R. Jaska.

Päevakord on järgmine:

1. Kodukorra § 15 täiendamine.
2. Päevarahade ja teerahade asjus.
3. Eelarve komisjoni aruanne.
4. Maavalitsuse aruanne.
5. Valdade piiriküsimus.
6. Maanõukogu ümbervalimise eelnõu.
7. Setude palve Eesti külge liitmise
asjus.
8. Presiidiumi ja Maavalitsuse vali-
mised.

1. Kodukorra § 15 täiendamine.

Maanõunik Piip teeb ettepaneku kodu-
korra § 15 järgmiselt täiendada:

„..... Kui esimesel valimisel keegi
kandidaat nõutud enamust ei saa, võe-
takse ette teised valimised, kusjuures vali-
tuks loetakse need kandidaadid, kes koos-
olekul viibijate nõunikkude hääleenamu-
sega valitud. Jäävad ka teised valimised
tagajärjeta, siis võetakse ette kolmandad
valimised, ja valituks tunnistatakse need,
kes koosolejate võrdleva hääleenamuse on
saanud.

Kui kolmandal valimisel üksikud kan-
didaadid ühepalju hääli on saanud, otsus-
tatakse küsimus liisu läbi.“

Ettepanek võetakse esimesel lugemisel
vastu; poolt hääletasid 21, vastu 12 nõu-
nikku.

Otsustati seda ettepanek-
kut pärast esimest lugemist
ajutiselt maksma panna.

2. Ettepanekud päevarahade ja tee- rahade asjus.

Esimees A. Vallner loeb vanemate-

konvendi ettepanekud päevarahade ja
teerahade asjus ette.

Otsustati nendele maanõu-
nikkudele, kes Eesti kubermangu piirides elavad, tee-
rahad elukoha järele välja
maksta.

Otsustati nendele maanõu-
nikkudele, kes väljaspool
Eesti kubermangu piirisid
elavad, teerahad välja maksta
esimese jaama järele, mis
Eesti kubermangu piiril on.

Otsustati nendele maanõu-
nikkudele, kes Võru linnas
elavad, sõiduaega ühe päeva
peale arvata.

Otsustati nendele maanõu-
nikkudele, kes Petrogradi,
Moskva ja Kiievis saadikutena
sõidavad, 25 rubla päevaraha
välja maksta.

Otsustati nendele maanõu-
nikkudele, kes vähem kui pool-
test sessiooni koosolekutest
osa on võtnud, ainult päeva-
rahad välja maksta. See otsus
käib niikorraliste kuika era-
korraliste sessioonide kohta;
maanõunikul on õigus vaban-
davaid põhjusi koosolekult
puudumise kohta ette tuua.

Otsustati kõik sekeldused,
mis päevarahade ja sõidura-
hade asjus tekivad, vanemate-
konvendi kätte lahendada
anda.

Otsustati ka nendele maa-
nõunikkudele, kes 1. juulist s.
a. alates saadikutena Petro-
gradis, Moskvas ja Kiievis
käisid, 25 rubla päevaraha
maksta.

3. Eelarve komisjoni aruanne.

Eelarve komisjoni aruande kannab
J. Kukk ette. (V. lisa nr. 1.) Pärast seda,
kui aruanne ära kuulati, otsustati järg-
mine koosolek kell 4 p. l. ära pidada.

H. Kask (allkiri).

J. Temant (allkiri).

J. Vilms (allkiri).

LISAD.

LISA nr. 1.

Eelarve komisjoni aruanne.

Maanõukogu otsustas:

I. 30. märtsi s. a. seaduse III jao § 5 p. 5 põhjal Eestimaal liikumata varanduste pealt ühekordset maksu võtta.

II. Ühekordset maksu maa ja hoonete pealt järgmiselt kindlaks määrata:

- a) Harju-, Järva-, Viru- ja Läänemaal 60 kop. adra sajandiku pealt. Tartu-, Viljandi-, Võru- ja Pärnumaal 25 kop. maksu-rubla pealt.
- b) Hoonete maks kõigis maakondades 10 kop. maksualuse puhta sissetuleku rublast. Maksu alla langevad hooned, mille puhas maksualune sissetulek üle 20 rubla on hinnatud.
- c) Maks vabrikute ja tööstusasutuste pealt Põhja-Eesti maakondades 1% väärtusest.

III. Maksu võtmiseks järgnevad määrused maksma panna.

Määrused ühekordse 1917. a. liikumata varanduste maksu kohta Eestimaal.

A. Maa-maks ja hoonete maks maakondades.

1. Teatelehed saadetakse maksjatele vallavalitsuste kaudu kätte mitte hiljem, kui 15. nov. s. a.

2. Maksutasumise viimane tähtaeg on 15. dets. 1917. a. Pärast seda võetakse iga terve ehk alganud kuu eest 1% trahvi. Kui maks kuue kuu jooksul tasutud ei ole, nõutakse ta kahekordselt sisse.

3. Maa ja Maakondade kasuks võetav maks antakse maksjatele ühes summas teada.

4. Maksu võtavad vastu:

- a) Kõik vallavalitsused.
- b) Laenu-asutused maal ja linnas, kellega Maavalitsus lepingusse astunud.
- c) Maakonna-valitsused.
- d) Maavalitsuse kassa, kuhu raha ka postiga võib saata.

5. Maksu kohta peetakse iga maakonna jaoks iseäraline arve. Maakondade osa sissetulnud maksust saadetakse Maakonna-valitsustele igal esimesel kuupäeval ära.

6. Teate-lehele jäetakse iseäraline vaba ruum, kuhu vallavalitsused oma kasuks võetava maksu-osa teate sisse võivad kirjutada ja ühtlasi sisse nõuda. Vallale määratud maksu-osa kohta maksavad needsamad määrused tähtaegade ja trahviraha kohta, mis p. 2 nimetatud.

7. Valdadele määratud osa maksetakse otsekohe vallavalitsustele ära.

8. Kviitungid maksumaksmise üle maa- ja maakonna laegaste heaks saadab

Maavalitsus vallavalitsuste kaudu maksjatele kätte.

9. Maksujaotuse lähem korraldus jäetakse Maavalitsuse hooleks, kes ülevallaseisvate määruste piirides instruksiooni maksuvõtmise kohta välja töötab.

B. Ühekordne maks liikumata varanduste pealt linnades.

10. Maksu suurus liikumata varanduste pealt linnades määratakse 1% peale hinnatud väärtusest või 10% peale puhtast sissetulekust kindlaks.

11. Sellest summast saavad linnad 50% ja Maavalitsus 50%.

12. Maksu sissenõudmise viimaseks tähtajaks määratakse 15. veebruar.

13. Maksu sissenõudmine jäetakse linnavalitsuste hooleks.

Maa rahaasjade seisukord on teatud mõttes katastrofiline. Lootused ja katsed Ajutiselt Valitsuselt raha saada, kas laenu teel või toetuse näol, ei ole senini korda läinud, ja vähe on lootust, et nad edaspidi korda lähevad, sest ka riigi rahaline seisukord paheneb iga päevaga. Ainsaks sissetuleku hallikaks on nelja Põhja-Eesti maakonna laekarahad, millest, kui nad kõik korrapärast sisse peaksivad tulema, vaevalt veerand kõigist sissetulekutest kaetud saaks. Kahjuks ei või ka seda ütelda. Oodatava 180.000 rubla asemel on senini ainult 130.000 rubla umbes sisse tulnud, ülejääva osa on maksumaksjad uuele Maavalitsusele niisama võlgu jäänud, nagu eelmistel tähtaegadel venele.

Teede-kapital on praegu lõpuni välja laenatud. Teisi kapitalisid peale kinnituse kapitali, mis praegu nominal Rbl. 285.150.— suur on Maavalitsusel praegu tarvitada ei ole. Kui nendest kahest kapitalist edasi laenata, siis jatkaks neid vaevalt paariks kuuks.

Palju pahemas seisukorras on Maakonna valitsused. Peale miilitsale määratud krediitide, mis ka veel praegusel silmapilgul ei ole üle antud, ei ole neil mingisuguseid vabasid summasid tarvitada, nii et nad praegu peaausjalikult valitsuse liikmete isikliku krediidi-usalduse kaudu oma väljaminekute katmiseks laenusid teevad.

Lõpuks tuleb meeles pidada, et ka uuendatud vallavalitsuste kulud suurenevad, ja ka neile esialgseks sisseseadmiseks summasid tarvis on.

Seda silmas pidades ei näe Maavalitsus muud teed ettepanud kulude eelarve katmiseks, kui veel käesoleva aasta jooksul 30. märtsi seadus III jao § 5 p. 5 põhjal ühekordist liikumata varanduste maksu võtta, mitte sissetulekust maa- ja maakonnavalitsuste esialgse sisseseadmise kulud, ülespidamise kulud järgmise maksu-tähtajani ja mõned kapitalidest võetud summad kaetud saaksivad.

Maksu korralduse kohta tuleks iseäraldi järgmist tähendada.

Nagu teada, on liikumata varanduste (maade ja majade) hindamise viis Põhja- ja Lõuna-Eesti maakondades ja Saaremaal igalpool isesugune.

Sõja-olusid silmas pidades, mis enast Saaremaal iseäranis raskesti tunda annavad, niisama ka raskust arvesse võttes, ei pea Maavalitsus maksuvõtmist Saaremaal võimalikuks ega soovitavaks, seda enam, et nagu sealse Maakonna valitsuse eelarvest näha, Maakonnal võimalik on oma kulusid ilma erakorralise maksu abita katta — nimelt laenu teel olemasolevatest kapitalidest. Sellepärast jääb Saaremaa edaspidistest arutustest välja.

Endistes Põhja-Liivi maakondades on maahindamise aluseks võetud keskmine puhas sissetulek iga üksiku maa-lapi pealt, mille väärtus eraldi hinnatud. Iga majapidamise üksuse hindamise juures on arvesse võetud iga nurme ja iga heinamaa, karjamaa, metsa-tüki jne. headus iseäraldi, kindla ühekordse maapindade tarifi järele, peale selle on silmas peetud turutingimisi jne. Selle vastu on Eestimaal hindamise aluseks võetud rent, mis talud mõisale maksivad; selle rendi põhjal on n. n. multiplikator (kasvataja) iga üksiku mõisa kohta välja arvatud ja selle multiplikatori varal ka mõisa maad (peale metsa, mis eraldi hinnatud) ja

müüdüd kohad hinnatud. Saadud üleüldised summad on pärast proportsionaalselt Eestimaa mõisnikkude Kredit-Kassa hindamistega üksikute majapidamise üksuste vahel ära jaotatud. Selle lõpmata keerulise, kuid Liivi katastriga võrreldes väga odava *) hindamise viisi tagajärjel saavad maad, kus talud kõrgemat renti maksivad terves ümbruskonnas kõrgemalt hinnatud, kui maad, kus renditaludelt vähem renti nõuti, sellest üleüldse rääkimata, et terve hindamine nende maade kohta, mis üleüldse renti ei maksnud, ja mida võõra multiplikatoriga hinnati, täitsa juhuslik oli, mille ainsaks korrektiiviks Kredit-Kassa hindamisi tarvitati. Päälegi jäi iga uue hindamisega müümata renditalude arv ikka väiksemaks ja sellega ühes alus, mille najale terve ehitus oli rajatud, kõikumamaks.

Ehk küll nii viisi saadud hindamise määrused iga üksiku majapidamise kohta kaugeltki mitte õigiliseks ei või pidada, ei ole hindamise toimekonnal mitte võimalik lühikese ajaga sellesse hindamisesse parandust tuua, ja peab olemas olev hindamine maksujaotuse aluseks jääma. Ainult üks küsimus peab enne maksujaotust ära olema otsustatud, nimelt — missuguses vahekorras on üksteisega Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti katastrid?

Nimelt on üksikutes maakondades maad järgmiselt hinnatud.

						tiinu pealt
Harjumaa	499.8	tiinu 3430.76	atra à 300	maksurubla = 1.029.228		2.05
Virumaa	575.1	„ 4415.13	„ „ 300	„ 1.324.539		2.30
Järvamaa	258.2	„ 2373.24	„ „ 300	„ 711.972		2.76
Läänemaa	429.3	„ 2742.15	„ „ 300	„ 822.645		1.92
End. Eesti Kub.	1.762.4	„ 12961.28	„ „ 300	„ 3.888.384		2.21
Tartumaa	579.7	tiinu		1.454.187		2.50
Võru	373.1	„		722.122		1.93
Pärnu	477.8	„		712.907		1.49
Viljandi	390.7	„		850.473		2.18
Liivimaa	1.821.6	„		rbl. 3.739.689		2.05
End. Eesti Kub. =	1.762.4	tiinu	3.888.384	rbl.		
Liivimaa =	1.821.6	„	3.739.689	„		
7.628.073 rbl.						

Nagu nendest arvudest võib järeldada, on Põhja-Eestimaa maad umbes 8% kõrgemalt hinnatud, kui Lõuna-Eestis, ja nimelt 2.21 kop. tiinumaa 2.05 kop. vastu.

Vahe ei ole iseenesest suur, kui mitte arvesse võtta maapinna headuse vahet Põhja ja Lõuna maakondades. Viimast arvesse võttes, peab ta muidugi suurem. Ainsaks võrdluse abinõuks võib siin olla järgmine võte.

Võtame kaks võrdlemisi kõige halvema pinnaga maakonda ja kaks kõige parema

pinnaga maakonda, mis üksteisele looduse poolest kõige lähemal seisavad.

Puhas sissetulek on hinnatud:

Pärnumaal	1.49 k.	
Läänemaal	1.92 k.	
Vahe	0.43 k. ehk 29%.	
Viljandimaal	2.18 k.	25%
Järvamaal	2.76 k.	

Vahe 0.58 k. ehk 22%.

Kui oletada, et maa väärtus mõlemates kõrvutiseatud maakonna piiris ühe-

*) Liivi kataster maksis 1.112 tuhat rubla, ehk 30 kop. hinnatud dessatini pealt, Eestimaa kataster ainult mõnikümmend tuhat.

sugune on, siis võib saadud võrdlevatest arvudest järeldada, et Põhja-Eesti katas-ter umbes 25% kõrgem on kui Lõuna-Eesti oma.

Sellega tuleb siis ka ühe Lõuna-Eesti maksurubla peale vastavalt kõrgem maks määrata.

Hoonete maks.

Lõuna-Eestimaal on ühel ajal hinnatud päälle eluhoonete, poodide jne. ka vabrikud ja tehased. Peale selle on, nagu hinnatud hoonete arvust näha, Liivi hindamise juures suurema hoolega kõik vähemad hooned katastrisse võetud. Sellepärast on seal ka keskmine puhaskasu üksuse kohta palju väiksem. Maksuvõtmise juures tuli avalikuks, et vähemate hoonete pealt väikeste maksusummade sissenõudmine kulukamaks läheb, kui sissetulnud maks väärt on, ja sellepärast jäeti neist hoonetest hulk (kuni 6000) maksulehtedest välja, nii et maksualuste hoonete arv tööpoolest vähem on, kui tabelis näidatud.

Põhja-Eestis on maamaksu võtmiseks ainult eluhooned hinnatud, vabrikud käisid siamaale ainult n. n. täiendava maamaksu alla, ja on sellepärast eraldi hinnatud, nimelt ainult väärtuse järele. Siamaale võeti hoonete pealt täiendavat maamaksu ½% väärtusest. See norm on umbes 10% hinnatud puhtast sissetulekust. Üksikutes maakondades oli hoonete puhas sissetulek, resp. väärtus hinnatud.

Põhja-Eestimaal

Maamaksu	12.928.58 k. adra pealt à 60 r.	=	775.714 rbl.
Hoonete maksu	569.637 sisset. rubla pealt 10 k.	=	56.963 „
Vabrik. maksu	15.211.750 väärt. rubla pealt 1%	=	152.117 „

Lõuna-Eestimaal

Maamaksu	3.739.000 maksurubla pealt 25 kop.	=	934.750 rbl.
Hoonete maksu	1.000.000 „ „ 10 „	=	100.000 „

Kokku 2.019.544 rbl.

Sellest summast läheks pool vastavate maakondade kasuks.

	Hooned puhas maksualune sissetulek.	Vabrikud väärtus.
Harjumaal	86.337 r.—k.	2.646.080 r.
Virumaal	396.246 „	9.745.060 „
Järvamaal	50.509 „	1.740.610 „
Läänemaal	36.545 „	1.080.060 „
	<u>569.637 r.—k.</u>	<u>15.211.750 r.</u>
Tartumaal		506.007.12 k.
Võrumaal		128.482.21 „
Viljandimaal		194.093.47 „
Pärnumaal		173.165.01 „
		<u>1.001.747.— k.</u>

Ehk küll hoonete väärtus viimasel ajal rahakursi langemise tagajärjel palju on tõusnud, on sissetulek hoonetest peaaegu endiseks jäänud. Iseäranis raske seisukorras on selle poolest suvituskohad Narva ümbruses, kus kõik majad juba sõja algusest soldatite käes on ja mingisugust sissetulekut ei anna. Narva ümbruskonna peale langeb aga, nagu eelmistest arvudest näha, suurem osa hoonete maksu. Peale selle on Narva alevites palju väikesi tööliste majasid, mis nende omanikkudele ainult peavarju annavad. Nende majade eest ei ole kunagi maksu tähtajaks ära maksetud, ja suurem osa sellest maksust on maksu algusest peale võlga jäänud, nii et võlasumma suurem on, kui kogu aastane sissetulek hoonete maksust. Seda silmas pidades, paneb Maavalitsus ette hoonete maksu poole odavamaks määrata kui maamaksu, ja palub järgmist maksujaotust kinnitada.

Ühekordne liikumata varanduste maks Maa ja Maakondade kasuks 1917. aastal: